

[18]

№ 451

STAN KOŚCIOŁA IKAZIEŃSKIEGO I PLEBANII
NA ROZKAZ JAŚNIE OŚWIECONEGO KSIĄŻĘCIA
JM. IGNACEGO JAKUBA MASSALSKIEGO BISKUPA
WILEŃSKIEGO CZASU GENERALNEJ DZIEKAŃSKIEJ
WIZYTY OPISANY W ROKU TYSIĄC SIEDMSET
OŚMDZIESIĄT TRZECIM

OPISANIE KOŚCIOŁA

Kościół ikazieński fundowany od Lwa Sapiehy kanclerza WKL, drewniany, gontami kryty, stary i do upadku nakłania się. Erygowany pod tytułem Bożego Ciała. Wchodząc do babińca, z boku drzwi wielkich podwójnych dwoje, na zawiasach żelaznych, jedne z przychodu zamykane zamkiem wiszącym, drugie ze środka zasuwane drewnianą zaporą. Z babińca do kościoła drzwi także podwójne, na zawiasach, zamkiem wewnętrznym zamykane. Do zakrystyi, która jest za wielkim ołtarzem, drzwi małe, dobre, na zawiasach, z zamkiem wewnętrznym, w której mensa z szufladami na aparaty i bieliznę. W zakrystyi okno małe jedno z kratą żelazną. W kościele zaś okien dużych w ołów oprawnych sześć, z tych jedno od wia-[l. 185v]-tru przez połowę zepsute, deskami założone. Ławek po prawej stronie kościoła malowanych i jeszcze dobrych cztery, z drugiej zaś strony zepsute dwie. Ambona ciesielskiej roboty, na słupie. Konfesyjonałów malowanych stolarskiej roboty trzy, czwarty prosty, ciesielskiej roboty. Posadzka z cegieł, i ściany wewnątrz malowane. Ołtarzów pięć. Ołtarz wielki snickerskiej roboty, malowany i częścią złożony, na dwie kondygnacje; w niższej obraz Pana Jezusa na płótnie malowany, w wyższej obraz Najśw. Panny Maryi. Przy tym ołtarzu mensa drewniana, z portatyłem i cymborium, także snickerskiej roboty, malowane, częścią pozłacane, z zameczkiem wewnętrznym. Po rogach tego ołtarza drzwi z kościoła do zakrystyi i dwa ołtarzyki małe, jeden Ś. Barbary, drugi Ś. Rocha, oba snickerskiej roboty, malowane. Dalej idąc od wielkiego ołtarza po prawej stronie ołtarz Ś. Antoniego, po lewej zaś ołtarz Najśw. Panny Różańcowej. Oba te ołtarze snickerskiej roboty, malowane i po części złoczone. Altary i kaplic w tym kościele nie ma. Prynypalniejsze zaś uroczystości są te: Bożego Ciała, Wniebowzięcia Panny Maryi, Oktawa Najśw. Panny Różańcowej i odpusty bractwu Różańcowemu służące. Na te

uroczystości, jako i w inne święta i niedziele, zawsze dość znaczny konkurs ludzi bywa. Kościół pomieniony jest tylko benedykowany. Obraz cudowny ś. Antoniego znajduje się od lat sześciu, ale cuda nie spisane i nie zaprzysiężone. Obligacyi w tygodniu, prócz niedzielnych parafijalnych, jest dwie.

SPRZĘT KOŚCIOŁA TEGO

		Waga		
		Grzywny	Łoty	$\frac{1}{4}$ łoty
<u>Argenteryja</u>	Monstrancja srebrna mała, po części złożona, z melchizedechem wyłaczanym, waży	2	11	$\frac{3}{4}$
	Puszka z wierzchem, pozłacana, waży	3	4	$\frac{3}{4}$
	Kielich duży z patyną, wewnątrz wyłaczany	2	12	$\frac{3}{4}$
	Kielichów mniejszych 2 z patynami, wewnątrz i zewnątrz pozłacane	5	6	$\frac{1}{4}$
	Turybularz srebrny z czterema łańcuszkami	3	10	–
	Pacyfikał srebrny połamany	2	–	–
		Sztuki		
<u>Argenteryja</u>	W wielkim ołtarzu na Panu Jezusie korona srebrna 1 i serc 3,	N°	4	
	W ołtarzu Najśw. Panny Różańcowej szata srebrna mała,	N°	1	
	Ditto. Mysteria Rosarii srebrne,	N°	7	
	Ditto. Tabliczek srebrnych 4, obrączka pozłacana 1,	N°	5	
	Na ołtarzu Ś. Antoniego koników srebrnych 2, tabliczek 2,	N°	4	
	Ditto. Na ś. Antonim lilija 1, promienie 1, pasek 1, srebrne,	N°	3	
	Ditto. Na Panu Jezusie szatka mała 1 i promienie 1, srebrne,	N°	2	
	Na ołtarzyku nosialnym koron srebrnych 2, łańcuszek 1,	N°	3	
		Sztuki		
<u>Aparaty</u>	Ornat niebieski z galonem jedwabnym białym		1	
	Ornat biały z kolumną czerwoną haftowaną		1	
	Ornat czerwony z galonikiem srebrnym		1	
	Ornat zielony z taśmą białą jedwabną		1	
	Ornat fioletowy kitajki w paski		1	
	Ornat żałobny drojetowy		1	
	Ornat żałobny lamowy		1	

[l. 186]

<u>Aparaty</u>	Ornat żałobny kamlotowy		1
	Kapa aksamitna biała		1
	Kapa kamlotowa czarna		1
	Welów różnego koloru na kielichy		10
	Burs 9, palek 12,	N ^o	21
<u>Bielizna</u>	Alb szwabskich i tkackich		5
	Tuwałń różnych na ołtarze		25
	Korporałów		12
	Humerałów		8
	Komż dla księży 2, dla serwientów komeszek 3		5
	Ręczników		3
	Chustka jedwabna ze złotem		1
<u>Chorągwie</u>	Chorągiew polna kitajki niebieskiej, z gałką srebrną		1
	Chorągiew polna niebieska, mniejsza		1
	Proporców kitajczanych		4
	Procesyi materyjalnych niebieskich 2, harasowych czerwonych 2		4
<u>Księgi</u>	Mszałów świętnych starych 2, żałobny 1		3
	Agenda wielka in folio 1, agendek małych 2		3
	Różaniec, in folio		1
	Kazania Szyrmy a festis		1
	Ewangieliczka		1
<u>Reszta sprzętu</u>	Lichtarzów cynowych większych par 4,	sztuk	8
	Lichtarzów cynowych mniejszych par 3,	sztuk	6
	Ampulek cynowych par 3,	sztuk	6
	Tac cynowych pod ampułki		2
	Lewaterz cynowy		1
	Kociołek mosiężny na wodę święconą		1
	Sygnaturka w kopule 1 i dzwonek przy zakrystyi 1		2
	Dzwonków przy ołtarzach 5, przy bursach 2		7

Fons cynowy i vascula ad olea sacra zgorzały z plebaniją. [l. 186v]

		Argenteryja		
		Grzywny	Łoty	¼ łoty
<u>Adaucta</u>	Puszka srebrna na hostyje, waży	1	2	¾
	Kielich z patyną, wewnątrz wyzłacany, waży	2	3	–
	Vascula srebrne do chorych dwoje, ważą	1	6	–
				Sztuki
<u>Adaucta</u>	Serce w wielkim ołtarzu srebrne, pozłacane,	N°		1
	Ditto. Gwiazd srebrnych pozłacanych do Ran Pana Jezusa			3
	Na ołtarzu Ś. Antoniego tabliczek srebrnych			12
	Na ołtarzu Najśw. Panny Różańcowej tabliczek srebrnych			9
	Serce oficerskie mosiężne, pozłacane, z cyfrą srebrną			1
				Ornaty
<u>Adaucta</u>	Ornat kitajki różowej w paski i kwiatki, z kolumną atłasu niebieskiego, z galonem złotym			1
	Ornat kartunowy biały w paski z kwiatkami, kolumna materyi półjedwabnej z dalmatykami takiegoż kartunu, sztuk			3
	Ornat czerwony z materyi starej ufarbowanej, kolumna półatłasiku w kwiaty, z tasiemką złotą			1
	Ornat czerwony grodeturowy, kolumna materyi starej, podszyty płóciem różowym			1
	Ornat czerwonego atłasu w kwiaty, kolumna plisy czerwonej od starego ornata wzięta, z tasiemką żółtą			1
	Ornat czerwony w kwiaty białe, kolumna mory niebieskiej w kwiaty z galonem srebrnym			1
	Ornat czerwony na kształt aksamitny, kolumna bogata, z galonem szychowym, wkoło wstęgą oblamowany			1
	Ornat czerwony aksamitny, kolumna biała, z taśmą jedwabną			1
	Ornat czerwony, kolumna materyi zielonej w paski, z taśmą			1
	Ornat materyi czerwonej w kwiaty srebrne, kolumna odmienna			1
	Ornatów lamowych białych ze srebrem			2
	Ornat biały w kwiaty, z kolumną czerwoną, galon złoty			1
	Ornat materyi jednostajnej w kwiaty, galon bantajerowy			1
	Ornat materyi starej w różne kwiaty, galon bantajerowy			1
	Ornat fioletowy, kolumna zielona w paski z tasiemką			1
	Ornat fioletowy stary			1
	Ornat żałobny z kolumną kartunową białą			1
	Ornat żałobny atłasowy z kolumną czerwoną materyi starej			1
	Ornat ruski z materyi czerwonej, szczyt atłasu popielatego			1

<u>Adaucta</u>	Kapa kitajkowa w kwiaty, przody i szczyt materyi bogatej zielonej z galonami staremi		1
	Kapa kitajki starej, czerwono farbowanej, z firanek od ołtarza wielkiego, brzegi i szczyt także kitajki czerwonej		1
	Kapa żałobna z aksamitu białego czarno przebarbowanego, brzegi i szczyt z materyi niebieskiej w kwiaty		1
			[l. 187]
			Sztuki
<u>Adaucta</u>	Baldachim z materyi bogatej na dwóch drążkach		1
	Umbraculum czworograniaste z wyszyciem Imienia Jezus		1
	Sztuka materyi w kwiaty z szychem dla ozdoby cymboryjum		1
	Firaneł kitajkowych par 4, sztofowych zielonych para 1, efficit par		5
	Chorągiew żałobna sztametowa		1
	Mszał nowy z futerałem		1
			Bielizna
<u>Adaucta</u>	Alba holenderska z koruną szeroką, płóciem różowym podszytą		1
	Komż rąbkowych z korunami szerokimi		2
	Komża muślinowa od ks. Karpowicza wikarego		1
	Komż holenderskich z korunkami wąskimi		2
			Cyna
<u>Adaucta</u>	Lichtarzy cynowych par 6,	N ^o	12
	Fons cynowy na kształt misy		1
	Vascula potrójne na oleje święte		1
	Vasculum cynowe z nakrywką do obmywania palców		1
	Ampulek cynowych para 1, sztuk		2
	Portatylów nowych konsekrowanych		3
	Pulpit i arundo, sztuki		2
	Dzwonków do ołtarza małych, przez dziada sprawionych		3
	Organ stojący nowy sprawiony, drugi stary wyreperowany i pożyczony do Pohostu, konfesyjonały nowe porobione.		

Lampa w kościele, ponieważ na nią funduszu nie ma, zawsze nie pali się. Pozytew nowy stojący, na ośm głosów, dobry i zdatny. Cmentarz balasami toczonemi obwiedziony i zamykany. Dzwonnica udzielna równo z parkanem cmentarzowym naprzeciw miasteczka, na trzy piętra, nie bardzo dawno wystawiona, na wierzchu kopuły malowanej krzyż żelazny mająca, a wewnątrz dzwonów miernych trzy.

SZPITAL

Zabudowanie szpitala lubo niedawne, atoli nikczemne i szczupłe. Szpital ten ma swój udzielnny fundusz od Kazimierza Jana kniazia Massalskiego stolnika czernichowskiego roku 1736 na sześciu dziadów nadany i na fortunie Drujka zwanej wiecznemi czasy zapisany, z zaleceniem successorom, aby szpital porządny w Ikaźni na placu kościelnym za zezwoleniem ks. plebana zbudowali, naznaczając na każdego dziada barwę sukna granatowego grubego, kramnego, na kształt opończy z krzyżem [l. 187v] czerwonym na piersiach, czapkę i butów parę co lat trzy, siermięgę zaś i chust białych dwoje co lat dwie. Dla wszystkich zaś ogólnie z krescencyi majątności Drujki corocznie żyta ćwiertek drujskich 30, jęczmienia ćwiertek 8, grochu ćwiertek 4, pszenicy ćwiertek 2 miary drujskiej, soli beczkę 1, wieprza karmnego 1. DREW na opał i jarzyny ogrodowej – według potrzeby. Po śmierci fundatora wziął fortunę w. jp. Żaba łowczy powiatu brasławskiego i teraz ją wieczystym prawem posydując, in quantum czyni zadosyc funduszowi, in tantum kwitowany bywa przez ks. plebana. Ubogich szpitalnych podług funduszu jest sześciu, wszyscy płci męskiej. Powinnością ich jest: w dni powszednie – z rana różaniec, a wieczorem litanije, w niedziele zaś i święta – różaniec rano i wieczór śpiewać.

PLEBAN

Jks. Zygmunt Łastowski z powiatu oszmiańskiego, lat ma 49. Posyduje tę plebaniją rok szesnasty. Wyświęcił się w r. 1759 iunii 24 na prowizyją ks. Pruszanowskiego plebana solskiego, edukował się in seminario dioecetano. Beneficium drugiego nie ma i w urzędzie innym nie zostaje. Prezentowany od jw. jp. Burzyńskiego kasztelana smoleńskiego i takowa prezenta nie była kwestyjonowana. Wikaryjusza utrzymuje karmelitę od Wszystkich Świętych z Wilna, zdatnego do posług kościoła.

BRACtwo

Bractwo przy kościele ikazińskim jedno tylko jest, Rożańcowe, wprowadzone przez ks. ks. dominikanów drujskich w r. 1726. Dochodów pewnych, prócz kwesty, innych nie ma. Z kwesty gdy co zbierze, zawiaduje tym ks. pleban i obraca na ozdobę ołtarza i utrzymanie światła potrzebnego. Ustaw osobliwych bractwo to nie ma, prócz zwyczajnych różańcowych, które są potwierdzone od Karola Pancerzyńskiego biskupa wileńskiego. Urzędników sobie obiera, których powinności na tablicy opisane, i onym dzieje się zadosyc. Ołtarz bracki jest Najśw. Panny Różańcowej. Sprzęt jego razem z kościelnym

opisany. Uroczystości z odpustami obchodzą się na Najśw. Pannę Różańcową z Oktawą i na Nowy Rok.

PLEBANIJA

Plebanija odległa od kościoła około trzechset kroków, drewniana, na podmurowaniu, gontami kryta, z dwoma kominami na dach wyprowadzonymi, niedawno stawiona kosztem terażniejszego posesora po spaleniu się starej. [l. 188] Wchodząc do sieni drzwi na zawiasach żelaznych, z klamką. Po lewej stronie izba z pokoikiem i garderóbką. Do izby drzwi filungowane, na zawiasach, z zamkiem wewnętrznym, drzwi do pokoiku i garderóbki dwoje na zawiasach, z zaszczepkami. Okien w tej części budynku futrowanych cztery i podłoga, jako w całym zabudowaniu, z tarcic. W izbie piec polewany z kominem białym, kredens malowany i szafka, zamykane wewnętrznymi zamkami. Z garderóbki drzwi ordynaryjne na zawiasach do sali. W sali okno jedno i drzwi przez połowę szklane do ogrodu jarzynnego, z ogrodu drzwi na zawiasach, z zaszczepką i probojami do sklepu z kamieni murowanego. Stamtąd wróciwszy się nazad do sali, po prawej stronie drzwi do izby pobocznej, w której ks. wikary mieszka; w niej okno małe jedno i połowa pieca z kafli prostych, a druga połowa z kafli polewanych do garderóbki wyżej wzmiankowanej. Z sali tej wychodząc do sieni drzwi podwójne filungowane, na zawiasach, z zamkiem wewnętrznym. Po drugiej stronie sieni drzwi filungowane, z zamkiem wewnętrznym, do izby, gdzie pokoik z garderóbką, piec kaflowy i okien cztery. Po jednej stronie plebanii lodownia nowa słomą kryta i budynek stary kuchenny dranicami kryty, w jednym końcu mający izbę z komorą, która jest obrócona na szkołę, w drugim izbę czeladną, a pośrodku kuchnię. W tym budynku okien dużych sześć, małych szklanych dwa. W dole zaś za tym budynkiem odryna stara. Po drugiej stronie plebanii powietka i stajnia z izbą, w której okien dwa. Całe to zabudowanie mizernie oparkanione.

FOLWARK

Folwark do plebanii ikazieńskiej należący tylko jest jeden, teraz zabudowany i nazwany Księżopol, nadany z poddanemi od Lwa¹ Sapiehy kancлера WKL w roku 1509. Fundusz nadania onego jest in archivo dioecetano, kopije przy plebanii najdują się. Folwark ten od plebanii o ćwierć mili, jest w jednym obrębie. Graniczy bokiem, zaczynając od gruntów wioski Reut, wciąż aż do wsi Milun, zamykając grunta wioski Cielowców i folwarkowe, naprzód ze wsią ikazieńską Kolesnikami i zaściankiem do Ikaźni należącym,

¹ Taip rankr., turėtų būti *Jana*, žr. dokumentų sąrašą vizitacijos akto pabaigoje.

Waszkielewyszczyną, potem z gruntami miasteczka Ikażni, dalej prudem czyli stawiszczem do dworu ikazieńskiego należącym, ze wsią ikazieńską Zaprudziem i zaściankiem Widziany nazwanym. Drugim bokiem czyli końcem grunta wsi Milun graniczą z gruntami jks. opata brasławskiego monasterskiemi i z gruntami do plebanii brasławskiej należącemi. Trzecim bokiem wciąż idąc od gruntów miluńskich, zamykając w tym zaścianek, [l. 188v] grunt folwarkowy i wioskę Cielowce, aż do gruntów wioski Reut, naprzód graniczy z gruntami do folwarku Chrołowicz w. jm. pana Mirskiego szambelana JKM należącemi, potem z zaściankiem tegoż jm. pana Mirskiego, z wsią Żejmianami, dalej z zaściankiem zawierskim i z wsią Kowale czyli Żurnie nazwaną, też jm. pana Mirskiego, nakoniec z wsią Rodziewszczyzną starosty brasławskiego, do dworu Drujska należącą. Czwartym na ostatek bokiem z gruntami starostwa Sutorowicz. Roku 1782 w jesieni rozmiar zaczęty, na wiosnę ma być dokończony. Pewność granic jest takowa: od Koleśnik, Waszkielowszczyzny i gruntów miasteczkowych jest granica miejscami niepewna, ale z dawna spokojna. Prudem czyli stawiszczem granica nie wiadoma, bo przedtem, gdy staw nie był spuszczoney, woda zalewała. Od wsi Zaprudzia były kopce, ale zaprudzianie znieśli i grunta zabrali, gdy zaś był komornik jm. pan Rutz od dworu ikazieńskiego wysłany dla wymierzenia gruntów tej wsi, sami zaprudzianie wyznali przed nim, że granice zrujnowane i grunt kościelny zabrany. Ludzi atoli kościelnych granic tych wiadomych nie ma i dokumenta nie znajdują się. Od zaścianku zaś Widzian, takż od gruntów opatskich i plebanii brasławskiej granica spokojna. Co zaś do granicy z jm. panem Mirskim, gdzie idzie błotem nieużytecznym, tam się spokojność zachowuje; gdzie się schodzą grunta użyteczne, bywa niespokojność, osobliwie od wsi Kowalów jest granica niespokojna i ostrów, Wierakalni zwany, z górą wyniosłą, gruntem użytecznym za posesyi ks. Dmuchowskiego był w dyferency; po nim ks. Święcicki, będąc plebanem, bronił. Na resztę za ks. Pieślaka ta wieś Kowale bez przeciwności ostrowia używać poczęła. Noviter zaś dwa ostrowia między błotem leżące, nie używane od ludzi plebańskich dla trudności przeprowadzenia się przez błoto, jm. pan Mirski szambelan JKM teraz posydując, swoim ludziom używać dopuszcza. Blisko tych ostrowiów jest jezioro w końcu błota graniczącego pod wsią starościńską Rodziewszczyzną. Z powieści ludzkiej należało do plebanii ikazieńskiej i za ks. Dmuchowskiego od plebana było łowione; żadnej jednak nie można powziąć wiadomości, jakim prawem należało. Pośledniej starosta brasławski wstęp przywłaszczył, teraz – jm. pan Mirski szambelan JKM. Ze wsią zaś Rodziewszczyzną granica zawsze była spokojna, lecz roku przeszłego 1782 nowy ekonom dworu Drujska starosty brasławskiego kłótnie rozpoczął i Moskałom w Rodziewszczyźnie mieszkającym płot przez ludzi plebańskich od wsi Cielowców postawiony spalić dopuścił. Za rekwizycją uczynienia sprawiedliwości z tych

Moskalów jm. pan Szyryn sędzia grodzki brasławski, mający zupełną moc nad dobrami starosty brasławskiego, zalecił ekonomowi wejrzeć w granice, czego jeszcze nie dopeł-[l. 189]-nił. Z starostwem zaś sutorowskim była spokojuść, prócz że roku 1782 o małą rzecz wszczęła się była dyferencyja, ale ta przez kombinacją zaspokojona. Proceder o granice nie rozpoczęty. Długość całej cyrkumferencyi gruntu folwarkowego i poddanych, zacząwszy od granicy z Sutorowiczami od gruntów wsi Reut, wzdłuż ciągnąc aż do granicy z gruntami opatskimi i plebanii brasławskiej, jest pół mili, szerokość miejscami być może ćwierć mili, miejscami mniej. W całej tej cyrkumferencyi według funduszu jest włók dwudzieścia pięć. W miasteczku Ikaźni prócz ogrodu pod plebaniją, który sam pleban zasiewa, znajdują się dwa domy po pół włóki gruntu mające. Ten grunt dawniej był w szachownicach między gruntami miasteczkowemi, wystarczający na dwóch gospodarzów dobrych. Przytym dwa ostrowia były używane od organistego i zakrystyjana z dawnych czasów, bez żadnej przeszkody od dworu ikazieńskiego. Gdy zaś w Bogu już zeszyły jw. jm. pan Tadeusz Burzyński kasztelan smoleński, kolar, kazał grunta miasteczkowe wymierzyć, wciągnął pod wymiar grunt kościelny, nie dla pretensyi do gruntu, ale że szachownice były przeszkodą do wymiaru, miał jednak w każdej zmianie tyle gruntów w sznurach oddać, wiele było w szachownicach. Czym się nie kontentując ks. Pieślak, organistego i zakrystyjana odprawił, domy zostawił puste, ogrody bez gospodarzów. Ekonom zaś dzieląc grunta i ogrody na mieszczan po nowym wymierze, ogrody kościelne mieszczanom rozdał i ostrowia tymże do używania oddał, najpodlejszego gruntu włókę w sznurach kościołowi zostawiwszy. W tym stanie sukcesor jego teraz posydujący, gdy się dopominał o krzywdę kościołowi uczynioną, odwoływał się ekonom do pana. A że pan do Anglii posłem wyjechał, skutku żadnego nie otrzymał. Po śmierci jw. kasztelana, ex post wojewody mińskiego, żona jego z Platerów Burzyńska wojewodzina mińska dała plenipotencyją Adamowi Klottowi sędziemu ziemskiemu brasławskiemu do zaspokojenia takowej pretensyi plebana. Ten, czyniąc zwłokę, przeciągnął aż do śmierci wojewodziny. Po śmierci tej Bukaty kanclerz wileński, objąwszy rządy dóbr małoletniego wojewodzica, jako opiekun wejrział w krzywdę i poznawszy podłość gruntu przez ekonoma zostawionego, przydał do niego pół włóki gruntu; ogrodów zaś i ostrowiów zabranych przywrócić nie chciał. Zostaje ta rzecz do ukombinowania się z jw. jm. panem Ignacym Burzyńskim wojewodziecem mińskim, już teraz dobra swoje posydującym. Według zaś funduszu w miasteczku Ikaźni należy jurysdyka do plebanii, lecz ta jeżeli kiedy była w posesyi plebanów ikazieńskich, nie ma wiadomości. Grunt folwarkowy i poddanych wszystek jest użyteczny i las nawet do szczętu wyniszczony na grunta i sianożęci. Stawu żadnego nie ma, jezioro niewielkie, Izminiko nazwane, z podwłókiem na dziewięć lub dziesięć toni, przy

folwarku dominikanów drujskich Podziawy nazwa-[l. 189v]-nym, między gruntami cudzemi, czasami bywa połowne. Gruntu pod folwarkiem według funduszu włók pięć, z tego zrobiony zaścianek i włóka gruntu na dwóch gospodarzów odłączona. W terażniejszym używaniu folwarkowego gruntu razem z sianożęciami zostaje włók cztery, resztę poddani trzymają. Wysiewa się na gruncie folwarkowym, w żytnim ziarnie i jarzynnym, na jednej zmianie do purów 40. Zysk z wysiewu, jeżeli najlepsze lato, w żytnim ziarnie na pognojach bywa do pięciu lub sześciu ziarn, na niegnojnych – do trzech lub czterech. W jarzynnym zaś wysiewie, według rodzaju zboża, rozmaity zysk bywa, a ten nie bardzo się udaje. Siana, gdy lato nie jest suche, może się zebrać ze sto koleśników letnich.

Zabudowanie folwarczne następujące. Budynek mieszkalny słomą kryty, niedawno stawiony, za terażniejszego posesora, gdzie wszedłszy do sieni, drzwi jedne do sklepu murowanego, drugie do izby – na zawiasach, z zaszczepekami i probojami. W izbie tej piec z kafli prostych, przy którym szafa wmurowana, okien dwa, a na prośc drzwi na zawiasach, z zaszczepeką i probojami do alkierza, w którym okien jak i w izbie dużych dwa. Po prawej zaś stronie izby drugi alkierz, w którym okno jedno. Po bokach tego alkierza dwie bokówki, w jednej drzwi na zawiasach i okienko małe, w drugiej drzwi także. Okno duże i komin z cegły. Z tej bokówki drzwi do sieni drugich. Z sieni tych drzwi troje, jedne do ogrodu, drugie na dziedziniec, trzecie do piekarni, w której okno duże jedno, a małych trzy. Z jednej strony budynku tego syrnica, za którą zabudowanie stare dranicami kryte, gdzie izba biała z alkierzem nowo przystawionym i komórką małą, w których piec z kafli szarych, okien dużych pięć i małe w komorce jedno. Przez sień zaś warzywnia z komorą. Naprzeciw budynku tego świronków trzy pod jednym nakryciem, na wierzchu których salka. Za świronkami ogród fruktowy, w którym jabłoni rodzajnych sztuk cztery i młodych szczepów cztery, także drzewa wiszniowego wymarzonego sztuk kilka. Za ogrodem browar stary wyreperowany, z łaźnią i z chlewkiem dla karmnego bydła. Z drugiej strony zaś budynku pierwszego ogródek mały wiszniowy, za nim obora kwadratowa nowa z wozownią i stajnią na konie. Za oborą odryny dobre, dalej za odrynami gumienko z osiecią. Zabudowanie folwarku tego przedtym było bardzo mizerne, teraz zaś, za posesyi terażniejszego ks. plebana, przez przystawienie budynków nowych i wyreperowanie starych w dobrym zostaje porządku. Trzyma dla dozoru gospodarza, cijuna, winnika, pastuchów dwóch, dziewczek dwie, i ci wszyscy są płatni. Stróż zaś tygodniowy z włości. W inwentarzu podawczym najduje się żyta beczek trzy, jęczmienia beczek trzy, owsa beczek cztery, pszenicy półbeczki, grochu [l. 190] półbeczki, gryki półbeczki, konopi piąta część beczki, siemienia lnianego pół ćwierci drujskiej. Bydła rogatego starego i młodego sztuk dziesięć, kóz starych i młodych trzy, owiec starych i młodych dziesięć, świni troje, kurów

dwoje. Teraz zaś jest w folwarku bydła rogatego sztuk trzydzieści, koni młodych i starych dziewięćcioro, owiec sztuk piętnaście, świń dużych i małych piętnaście, gęsi sześć, kaczek sześć, kur dziesięcioro. Podymnego na rok z włością i folwarkiem opłaca się zł dziewiędziesiąt, czopowego na rok zł szesnaście, młynowego nie płaci się, ponieważ młynu nie ma. Subsidii charitativi na rok zł sześćdziesiąt sześć.

OPISANIE STANU PODDANYCH

Beneficium ikazięskie ma poddanych dwudziestu czterech, w szczególności zaś jurysdyczana jednego, bojar dwóch, ciągłych dwadzieścia jeden. Jurysdyczanin płaci na rok czynszu zł 40, podymnego zł trzy. Bojarowie płacą czynszu po zł 48, podymnego po zł 6, podrózczyzny po zł 8, gwałtów 12 po jednej osobie latem odbywają, talek po dwie z folwarcznego lnu przędą, kur po dwie, jajec po dwadzieścia dają.

Ciągli zaś z włóki całej czynszu po zł 16, podymnego po zł 6, podrózczyzny po zł 8 płacą, pańszczyzny na tydzień po dni dwa i gwałtów rocznie latem po dni 12 odbywają. Po dwie talek przędą, po dwoje kur i po dwadzieścia jajec dają. Tudzież wszyscy stróżą w kolej tygodniową odbywają. Tych nazwiska, siemienistość, majątek i wyrażona powinność jaśniej się z tabeli niżej sporządzonej okaże.

Zwyczaj zaś, aby na swoich dniach w kolej młócić chodzili aż do skończenia wszystkiego zboża, aby swemi dniami łąki opatrywali i one z wiosny od zawał do koszenia uprzętywali, tudzież aby ze zbożem folwarkowym do młynu na swoich dniach jeździli i drwa o mil dwie dla niedostatku w bliskości lasu na potrzebę folwarkową swemi dniami wozili, zdaje się być uciśnieniem poddaństwa.

Młynu przy folwarku tym nie ma. Karczmy w miasteczku Ikaźni zabudowanej także nie ma, ponieważ placu na nią nie wystarcza. Szynk zaś gorzałczany w całym miasteczku, który się daje po domach do dworu należących, oraz targowe i kapszczyzna piwna, z funduszu należące do plebana, są zaarendowane jw. jm. panu Burzyńskiemu wojewodzie mińskiemu za złp ośiemset. Przy wiosce Reutach karczemka na trakcie drujskim, letnim tylko, czyni zł 80. We wsi Melunach chatka, w której Żyd mieszka dla utrzymania szynku, czyni zł sześćdziesiąt cztery. [l. 190v]

<i>Tabela do plebanii ikazińskiej należących poddanych,</i>											
Liczba gospodarzów	Siemienistość		Majątek						Grunt		Folwark Księżopole
	Mężczyźni	Kobiety	Konie	Woły	Krowy	Owce	Kozy	Świnie	Włóki	Morgi	
	Osoby		Sztuki						Siedzibny		
1	8	5	4	1	4	8	3	7	1	15	Bartłomiej Girska
2	6	5	1	–	1	2	2	–	–	15	Antoni Girska
3	6	7	4	–	6	10	5	4	1	–	Kazimierz Alachnowicz
4	2	5	4	2	4	6	2	4	–	15	Aleksa Bakiewicz
5	3	4	4	1	3	5	2	5	–	15	Mikołaj Jodczyk
6	4	3	4	–	5	8	3	4	1	–	Maciej Jodczy
7	4	2	3	–	4	4	3	5	–	15	Kazus Petkun
											<u>Wieś Cielowce</u>
8	5	3	3	1	3	5	2	3	1	–	Michał Girska
9	10	6	5	1	4	8	3	8	1	–	Stefan Żojdź
10	4	1	3	1	3	6	3	4	1	–	Jerzy Petkun
11	4	4	4	1	3	7	3	5	1	–	Jan Stankiewicz
12	4	5	4	–	6	8	2	4	1	–	Andrzej Girska
											<u>Zaścianek Pałacie</u>
13	3	3	5	1	2	6	3	5	–	15	Michał Petkun
14	2	5	1	–	–	4	1	2	–	15	Jerzy Petkun
											<u>Wieś Miluny</u>
15	3	1	3	–	2	6	2	3	1	–	Illuk Dudzinicz
16	2	7	3	–	4	5	2	5	1	–	Michał Czerniawski
17	4	4	5	–	8	8	3	8	1	–	Andrzej Ławnik
18	7	4	4	–	5	7	2	4	1	–	Gabryel Łakiewicz
											Wawrzyniec Dudzinicz
19	4	8	5	–	6	10	4	6	1	–	Andrzej Dudzinicz
20	3	3	5	–	6	7	5	7	1	–	Jakub Upirowicz
21	4	4	3	–	3	6	4	4	1	–	Felicyjan Dubowski
22	4	3	4	–	5	5	3	3	1	–	Piotr Urzłuk
23	7	3	4	–	2	6	2	1	1	–	
											<u>Jurysdyka</u>
24									–	15	Bazyli Firanowski
									–	15	Gruntu pół włóki
											Arenda kabaku gorza
											Karczemka przy
											Szynk w Milunach

<i>z wyrażeniem ich majątku i powinności w roku 1783</i>											
	Pańszczyzna		Dań pieniężna						Dziakło		
	Tygo- dniowa	Gwałty	Czynsz		Podymne		Podróż- czyzna		Kury	Jajca	Talki
	Dnie		Zł	Gr	Zł	Gr	Zł	Gr	Sztuki		
ciągły	2	12	16	–	6	–	8	–	2	20	2
ciągły	1	6	8	–	3	–	4	–	1	20	1
ciągły	2	12	16	–	6	–	8	–	2	20	2
ciągły	1	6	8	–	3	–	4	–	1	10	1
ciągły	1	6	8	–	3	–	4	–	1	10	1
ciągły	2	12	16	–	6	–	8	–	2	20	2
ciągły	2	12	16	–	6	–	8	–	2	20	2
ciągły	2	12	16	–	6	–	8	–	2	20	2
bojar	–	12	48	–	6	–	8	–	2	20	2
bojar	–	12	48	–	6	–	8	–	2	20	2
ciągły	1	6	8	–	3	–	4	–	1	10	1
											[l. 191]
ciągły	1	6	8	–	3	–	4	–	1	10	1
ciągły	2	12	16	–	6	–	8	–	2	20	2
ciągły	2	12	16	–	6	–	8	–	2	20	2
ciągły	2	12	16	–	6	–	8	–	2	20	2
ciągły	2	12	16	–	6	–	8	–	2	20	2
ciągły	2	12	16	–	6	–	8	–	2	20	2
ciągły	2	12	16	–	6	–	8	–	2	20	2
ciągły	2	12	16	–	6	–	8	–	2	20	2
tkacz	–	–	40	–	3	–	–	–	–	–	–
puste	–	–	40	–	–	–	–	–	–	–	–
[f]czanego w Ikaźni	–	–	800	–	–	–	–	–	–	–	–
wiosce Reutach	–	–	80	–	–	–	–	–	–	–	–
	–	–	64	–	–	–	–	–	–	–	–

OPISANIE PARAFII

Parafija ikazieńska graniczy od wschodu z parafij drujską, od południa z parafiją pohoską, od zachodu i północy z parafiją brasławską. Od południa do północy granica z parafiją pohoską do granicy z parafiją brasławską mil siedm. Od wschodu do zachodu granica z parafiją drujską do granicy z parafiją brasławską mil trzy. Od kościoła zaś ikazieńskiego do granicy z Drują pół-trzeci mili, do granicy z Pohostem do miejsc najdalszych mil pięć, do granicy z Brasławiem od zachodu pół mili, od północy półtrzeciej mili. Kolacyja po przedaniu dóbr Sapieżyńskich Ikażni należy do dziedzica tych dóbr jw. jp. Ignacego z Burzyna Burzyńskiego wojewodzica mińskiego, krasnosielskiego i zahalskiego starosty. O prawie tej kolacyi nie jest wiadomo, jeżeli przy prawie przedawnym ustąpiona lub nie. Do tego fundusz ius collationis kapitule wileńskiej i na ten czas jezuitom świętojańskim wileńskim przypisuje. Jednak jako od początku funduszu plebani ikazieńscy na plebaniją ikazieńską i filijalną pohoską zawsze byli prezentowani od jw. Sapiechów, tak i po nabyciu dóbr tych prawo kolacyi trzeciemu już, terażniejszemu dziedzicowi dostało się. Dowodem tego jest prezenta na Pohost dana w roku terażniejszym 1783, post decessum ks. Pieślaka, z którego okazyi ten kościół pohoski od ikazieńskiego, tanquam filia a matrice, na udzielny parafijalny dekretem jo. książećcia Pasterza jest odłączony. Takoz prezenta zesłemu już ks. Pieślakowi była dana od jw. Stanisława Burzyńskiego kasztelana smoleńskiego, dziada terażniejszego dziedzica, jakoż i terażniejszy pleban ikazieński prezentowany jest od jw. jp. Tadeusza Burzyńskiego kasztelana smoleńskiego, ex post wojewody mińskiego, ojca terażniejszego dziedzica. Zawiera w sobie ta parafija miasteczek sześć, dworów i dworków trzydzieści jeden, folwarków cztery, okolice jedną, wsi siedmdziesiąt, zaścianków siedmdziesiąt siedm. Tych odległość od kościoła parafijalnego następująca.

<i>Jw. jm. pana Burzyńskiego wojewodzica mińskiego</i>		mile	<u>Wsie</u>				
<u>Miasteczka</u>	Ikażn	–	–	<u>Zaścianki</u>	Samujły	–	¼
	Zamosze	3	–		Nowawieś	2	½
<u>Dwory</u>	Ikazieński	–	¼		Zaborze	3	–
	Ignatycze	2	–		Zawiadzkowszczyzna	–	½
	Siedniki	–	½		Widziany	–	½
<u>Wsie</u>	Łopiany	–	½		Żmindy	–	½
	Bucioyce	–	½		Repowszczyzna	3	–
	Zaprudzie	–	½		Popowszczyzna	4	–
	Koleśniki	–	½		Żołwa	2	½
					Zaścianek		
				Nowy	3	–	

[l. 192]

<u>Dwór</u>	Milki	2	–		Harawka	1	½
<u>Wsie</u>	Dzirnicze	2	–		Litowszczyzna	1	½
	Borodznicze	1	½		Kimbowszczyzna	1	½
<u>Zaścianki</u>	Kiełaki	1	½	<u>Zaścianki</u>	Maciejkowszczyzna	2	–
	Żmitry	1	½		Lejbowszczyzna	1	½
	Wory	1	½				
	Stryszki	2	–				
<i>Jo. księcia Radziwiłła</i>				<i>W. jp. Mirskiego szambelana JKM</i>			
<u>Wsie</u>	Dziedzina Wielka	2	–	<u>Miasteczko</u>	Bychowka	1	–
<i>W. jejm. pani Łopaciński pisarzowej skarbu WKL</i>				<u>Dwory</u>	Leonkowicze	1	½
<u>Miasteczko</u>	Jody	3	–		Zawierz	1	–
	Jody	3	–		Chrołowicze	1	–
<u>Dwory</u>	Judyczyn	4	½		Klausy	1	½
	Pojęcze	5	–		Pietkuny	1	½
<u>Wsie</u>	Rysiewicze	2	½	<u>Wsie</u>	Hauryłowce	2	–
	Krzysztofionki	2	½		Gawejki	2	–
	Śniegi	3	–		Kowale	–	½
	Rodziki	3	–		Żejmiany	–	½
<i>Do plebanii brasławskiej należące</i>					Chrołowicze	1	–
<u>Folwark</u>	Wisiaty	2	–		Alenki	1	–
<u>Wsie</u>	Wisiaty	2	–	<u>Zaścianki</u>	Bednarowszczyzna	1	½
	Isakowce	2	–		Hołubowszczyzna	1	–
<u>Zaścianki</u>	Ogonie	2	–		Petkunowszczyzna	1	½
	Bindryna	2	–		Murgi	–	½
	Micele	2	½				
<i>W. jp. Tadeusza Salmonowicza</i>				<u>Dworek</u>	Salki	1	–
<u>Dwór</u>	Drujka	1	½	<u>Zaścianki</u>	Gradzie	1	–
	Piluszowszczyzna	2	–		Smulki	1	½
	Rejkowszczyzna	1	½		Zielonowszczyzna	1	½
	Śmietanowszczyzna	2	–		Dubniki	1	½
	Struniewszczyzna	2	–				
	Kokowszczyzna	2	–				
<u>Wsie</u>	Michałowszczyzna	2	–	<i>Do plebanii ikazińskiej</i>			
				<u>Folwark</u>	Księżopol	–	¼
				<u>Wsie</u>	Miluny	–	¼
				Cielowce	–	¼	
			<u>Zaścianek</u>	Reuty	–	¼	
				Pałacie	–	¼	

Jw. jp. Hilzena starosty brasławskiego

<u>Miasteczko</u>	Przebrody	1	½
<u>Dwór</u>	Drujsk	1	½
	Muraszki	1	½
	Baranowszczyzna	1	½
	Czerniewo	2	–
<u>Wsie</u>	Dziedkowce	1	½
	Pietkuny Niwniki	1	–
	Pietkuny Ruskie	1	½
	Jauciowszczyzna	1	½
	Jankowszczyzna	1	½
	Linkowszczyzna	2	½
	Bryczałowszczyzna	2	½
	Łuhy	1	½
	Zapole	2	–
	Dziechciary	1	½
<u>Zaścianki</u>	Kropiszki	1	½
	Widutowszczyzna	1	½
	Janutowszczyzna	1	½
	Katlarowszczyzna	2	–
	Wierkowszczyzna	2	–

W. jm. pana Rudominy starosty bernatowskiego

<u>Dwór</u>	Drujka	2	–
	Kiapsnie	1	½
	Gajdziele	1	½
<u>Wsie</u>	Item Gajdziele	2	½
	Werdy	2	½
	Korzeniki	2	–
	Alchimci	2	–
	Narbatowszczyzna	1	½
	Statkowszczyzna	2	–
<u>Zaścianki</u>	Hłyboczna	1	½
	Oplesy	1	½
	Paszkowszczyzna	1	½
	Masiulowszczyzna	1	½

W. jp. Kwinty podczaszego brasławskiego

				mile
<u>Dwór</u>	Alwinowszczyzna	2	–	
<u>Zaścianek</u>	Alwinowszczyzna	2	–	
<i>Tegoż starostwo świderskie</i>				
<u>Dwór</u>	Świderszczyzna	2	–	
	Kaleksiszki	2	–	
<u>Zaścianki</u>	Zaśc[ianek] 8			
	Świderszczyzna	2	½	
	Domowszczyzna	2	½	

W. jm. pana Klotta oboźnego smoleńskiego

<u>Dwór</u>	Leśna	1	½
<u>Wsie</u>	Sobolewszczyzna	2	–
	Wołkowszczyzna	2	–
<u>Zaścianki</u>	Kawierniki	2	–
	Borowy	2	–

W. jm. pana Klotta sędziego ziemskiego brasławskiego

<u>Dwór</u>	Adamklar	–	½
<u>Wieś</u>	Ukle	–	½
<u>Zaścianek</u>	Czarny Ruczaj	2	½

W. jp. Klotta pułkownika brasławskiego

<u>Dwór</u>	Ukle	–	½
<u>Wieś</u>	Ukle	–	½
<u>Wieś</u>	Horodziszcze	–	½

W. jp. Klotta oboźniczycy brasławskiego

<u>Dwór</u>	Zahorze	–	½
<u>Miasteczko</u>	Nawłoka	1	½
<u>Zaścianek</u>	Ostrów	1	½

Jo. księcia Sapiehi kanclerza WKL

<u>Wieś</u>	Ratkuny	2	–
-------------	---------	---	---

*W. jp. Dmuchowskiego regenta
brasławskiego*

		mile	
<u>Dworek</u>	Zabłocie	2	½
<u>Wioska</u>	Zabłocie	2	½
<u>Zascianek</u>	Wierebiewo	2	½

*W. jm. pana Kasianowicza
rotmistrza brasławskiego*

<u>Dworek</u>	Ukle	–	½
<u>Zaścianki</u>	Maciejkowsz- czyzna	–	½
	Konowalszczyzna	–	½
	Inow	–	½

*W. jp. Rodziewiczza rotmistrza
brasławskiego*

<u>Dworek</u>	Tołokońsz- czyzna	1	½
<u>Wioska</u>	Białoboki	1	½

*W. jm. pana Michała
Daleckiego*

<u>Dworek</u>	Pozwojowsz- czyzna	1	½
<u>Zaścianki</u>	Pozwojowsz- czyzna	1	½
	Jajsowszczyzna	1	½
	Hliniszczce	1	½

*Ichm. księży dominikanów
drujskich*

<u>Folwark</u>	Podziawy	1	½
<u>Wioski</u>	Podziawy	1	½
	Łotyszki	1	½
<u>Zaścianek</u>	Strakielewsz- czyzna	1	½

*W. jp. Szaumana sędziego
grodzkiego brasławskiego*

<u>Zaścianki</u>	Borkowszczyzna	2	½
	Markaniszkki	2	½

Ichm. panów Marcinowskich

<u>Okolica</u>	Achremowsz- czyzna	1	½
----------------	-----------------------	---	---

*Jw. Hilzena starosty
brasławskiego*

		mile	
<u>Dwory</u>	Belmont	2	–
	Ukolsk	1	–
	Ustata	2	–
<u>Wsie</u>	Ruska Wieś	2	–
	Rudawka	2	–
	Maciesze	2	½
	Ukolsk	1	–
	Ustata	2	–
<u>Zaścianki</u>	Kuźmowszczyzna	2	–
	Jarowszczyzna	1	½
	Mazurowsz- czyzna	1	½
	Rynkiszkki	1	–
	Ukolsk	1	–
	Nawłoka	2	–

Jw. ichm. panów Platerów

<u>Dwór</u>	Zajnow	1	–
<u>Wsie</u>	Warapańszczyzna	1	–
	Cieciorki	1	–
	Szeulany	1	½
	Sporuny	1	–
<u>Zaścianki</u>	Kunsa	1	–
	Wymosk	1	½

*W. jm. pana Szyryna sędziego
grodzkiego brasławskiego*

<u>Dwór</u>	Mielowce, starostwo	1	–
<u>Wieś</u>	Mielowce	1	–

Ww. ichm. pp. Orzechowskich

Dworki	Sniki	1	½
	Owsianka	2	–
<u>Wioska</u>	Sniki	1	½

W. jp. Tomaszewicza

<u>Dworek</u>	Sutorowicze, starostwo	–	½
<u>Wioska</u>	Sutorowicze	–	½

*W. jm. pana Kiełpszy oboźnego
brasławskiego*

Jp. Marcinowskiego

<u>Folwark</u>	Inów	1	–	<u>Dworek</u>	Inów	–	½
<u>Wioska</u>	Inów	1	–				

Dysydentów w tej parafii nie ma, Żydów bardzo mało, Tatarów także nie ma. Syzmatyków, bohomołów, filipowców, Moskalów mieszkających wsiami i zaściankami bardzo wiele, ledwo nie czwarta część parafii. Ci mają domy po wsiach do modlenia się, osobliwie we wsi Zaczerewiu do starostwa brasławskiego należącej. Żydzi mają szkołę w słobódce Bychowce w. jm. pana Mirskiego szambelana JKM, o której przywileju i pozwoleniu nie wiadomo. Kościoła filijalnego żadnego teraz nie ma, był kościół filijalny pohoski z funduszu Sapieżyńskiego od roku 1509, dawniej do ikazieńskiego plebana należący, lecz ten z okazji ks. Pieślaka plebana na ów czas ikazieńskiego, iż nie chciał przy nim utrzymywać księdza, został odłączony a matrice. Mogiły znaczniejsze w tej parafii, prócz kościelnego cmentarza, są przy każdej cerkwi w parafii znajdujące się, jako to w Jodach przy cerkwi parafijalnej, w Brodzinicach przy cerkiewce alias kaplicy ruskiej, w Zajnowie przy cerkiewce dwornej, w Ukli przy dworze jp. Rodziewicza, w Nawłocę dobrach jm. pana Klotta sędziego brasławskiego, w Przebrodach starostwa brasławskiego – przy kościółku dominikanów blisko folwarku Podziaw, w Zawierzu – przy dworze jm. pana Mirskiego szambelana JKM; cmentarz przy cerkwi parafijalnej w Słobódce alias Bychowce, cmentarz przy starej cerkwi zrujnowanej tegoż p. Mirskiego. Prócz tych cmentarzów kościelnych i cerkiewnych, gdzie za pozwoleniem plebana bywają czasem chowani parafianie ritus latini, po wsiach także znaczniejszych znajdują się mogiły, idque w Niwnikach, Pietkunach oparkanione, z krzyżami, w Baranowszczyźnie i Łotyszkach płotem ogrodzone i krzyże postawione. Inne wsie mają swoje mogiły, ale dla niedostatku lasu choćby one chcieli oparkanic, nie mogą. Takich mogił może się znajdować w całej parafii do 15. Jarmarki w parafii nie bywają, prócz festów, gdzie się lud zgromadza dla samego nabożeństwa, a takie festa czyli kiermasze – co do kościoła – są wyżej opisane. Lekarza i cyrulika dotychczas utrzymywano w Ikaźni, teraz zaś nie ma. W Drui o mil cztery są doktorowie i felczerowie Żydzi. O osobie, która by sekretami zabobonnemi leczyć umiała, nie słyhać, a zabobobny i gusła po misyi i jubileuszu nie dają się doświadczać. Ubogich, którzy by się włóczyli, prócz postronnych, w tej parafii nad kilku nie ma. Sposoby do poratowania, zniesienia lub umniejszenia żebractwa do panów należą, gdyż w tej parafii szlachta żebrująca nie znajduje się, a chłop każdy ma swego pana. Kaplic [l. 194] czyli kościółków znajduje się dwa, jeden w Pojańcu przy dworze w dobrach jw. jejm. pani Łopaciński pisarzowej skar-

bu WKL, przez jks. Święcickiego kanonika żmudzkiego, zastawnego tenutora tych dóbr, postawiony. Ten indult od zwierzchności mieć musi. Jako kapłan przezorny i prawa wiadomy ma opatrzenie należyte i sprzęt kościelny najduje się przyzwoity. Nabożeństwo i nauki przez własną gorliwość przykładnie utrzymuje i kościołowi parafijalnemu bynajmniej nie przeszkadza, bo jest w odległości mil pięciu. Drugi kościołek, w Podziawach, przy folwarku ks. ks. dominikanów drujskich, w r. 1782 nowo pokryty i opatrzony, w nim czasami ks. ks. dominikanie zjeżdżający dla interesów folwarkowych Msze w święta i dni powszednie odprawują. O indulcie, jeśli mają czyli mocą przywilejów zakonnych to czynią, nie wiadomo. Odległy ten kościołek od Ikaźni o pułtory mili. W tejże parafii na przyszłą wiosnę, to jest w roku 1783 mają być dwa kościołki wystawione. Pierwszy, gdzie teraz wieś Krzysztofionki jw. jejm. pani Łopaciński pisarzowej skarbu WKL, wyżej pomienionej, jks. kanonik Święcicki przenosząc swą posesyją zastawną na¹ to miejsce, ma podobnym sposobem jak w Pojańczu kościołek postawić i utrzymywać nabożeństwo sine praeiudicio kościoła parafijalnego, od którego o półtrzeciej mili to jest miejsce. Na co o pozwolenie u zwierzchności starać się wprzód będzie. Drugi kościołek o mil dwie od Ikaźni ma stawić w dobrach swoich niedaleko dworu Drujki w. jp. Rudomina starosta bernatowski i ma już na to od zwierzchności pozwolenie.

SZKOŁA

Szkoła parafijalna według abrysu dla niedostatku lasu nie jest zabudowana, ale budynek stary przy kuchni, który po zgorzeniu plebanii był rezydencyją plebana, obrócony na szkołę, ma izbę z dwoma komorami. Dyrektor nazywa się jp. Jan Golejewski, zdatny i obyczajny, do charakteru tylko cudzej ręki używa. Pensyją ma częścią od plebana, częścią od dających dzieci do szkoły, która według liczby i sposobności dających czasem bywa większa, a czasem mniejsza. Stół i wygodę ma w plebanii. Prócz funkcyi dyrektorskiej, innej nie ma. Parafianie według możliwości swojej bez uporu dają dzieci do szkoły. Znajduje się w szkole uczących się szlacheckiej kondycyi siedmiu, prostej kondycyi czterech. Nauki zaczynają się w początkach septembra, kończą się ultimis iulii. Do szkoły zbierają się z rana o godzinie szóstej, po obiedzie o godzinie pierwszej, uczą się zaś rano do godziny jedenastej, po obiedzie do godziny szóstej. Prócz [l. 194v] początkowych, którzy się uczą czytać i pisać, także uczą się na alwarach, piszą exercitia, doskonałą się w liczbie i charakterach. Do robót i posług żadnych nie bywają używani. Postępek nauk tej szkoły okazuje się w tym, iż już do dziesięciu wyszłych z tych szkół szkoły publiczne

¹ Rankr. no.

z łatwością kończą. Zbyteczny rygor i niewygodą bynajmniej nie odstrasza dzieci uczących się, bo tego nie doświadczają.

SUMA

Sumy kościelnej przez niestaranność ks. Pieślaka, dawniej plebana ikazieńskiego, zaginęło było trzy tysiące złp i talarów bitych piędziesiąt. Z tych dwa tysiące zł i talarów bitych piędziesiąt są zyskane przez terażniejszego plebana i jeszcze nie są ulokowane na takim miejscu, gdzie by były pewne i procent niezawodny.

Zostaje jeszcze do pozyskania tysiąc zł. Na pięćset zł jest dekret konsystorza wileńskiego, aby ks. Pieślak wypłacił, czego nie uczyniwszy umarł. Drugie pięćset zł przez obowiązek sumnienia tenże powinien był wypłacić, ponieważ z okazji jego zaginęły. Nadzieja pozyskania tego tysiąca zł z zpozostałych pieniędzy i rzeczy ks. Pieślaka, w czym względu szuka, i ma się dopraszać pleban terażniejszy u zwierzchności.

Obowiązek z tych pi[e]niędzy ten.

1-mo. Procent od 1000 zł powinien dochodzić ks. przeorowi dominikańskiemu konwentu drujskiego, za który procent obowiązany jest ks. przeor dawać księdza na roczne usługi do kościoła ikazieńskiego vi funduszu w. jm. pana Kaczanowskiego fundatora dominikanów drujskich. Ten wzajemny obowiązek tak z strony plebanów ikazieńskich, jako z strony przeora drujskiego zaniedbany i ze zwyczaju wyprowadzony z przyczyny zaginionej sumki, i niełatwo jest go do skutku przyprowadzić, gdyż ten obowiązek jest niezwykle uciążliwy dla ks. ks. dominikanów – służyć rocznie za procent od jednego tysiąca zł.

2-do. Talarów bitych piędziesiąt legowane od Kazimierza Jana kniazia Massalskiego stolnika czernichowskiego, aby dla niego i dla należących jemu krwią sukcesorów był sklepik wymurowany w kościele ikazieńskim, to jeszcze nie przyszło do skutku, czekając w tym dyspozycyi i woli sukcesorów jego.

3-tio. Reszta sumy nie ma szczególnych obowiązków. [l. 195]

DOKUMENTA

Rok

1509

Kopija funduszu z autentyku in archivo dioecetano najdującego się słowo w słowo wypisana, którym funduszem jw. Jan Sapieha marszałek wielki WKL, witebski i brasławski starosta, kościołowi ikaz[i]eńskiemu wyznaczył, a król Zygmunt aprobował:

1-mo. Z dóbr Ikaźni ośm kop monety liczby litewskiej w sześćdziesiąt groszy lit. kopę licząc, co rok aby były plebanowi ikazieńskiemu płacone, a wikaremu także kopy dwie.

2-do. Z dóbr alias włości Pohosta żyta beczek piętnaście, pszenicy beczek dwie, jęczmienia beczek trzy, owsa beczek piętnaście, gryki beczek dwie.

3-tio. Z dóbr alias włości Pustynki sześć pudów i drugie sześć z Pohosta i Biezmianowiczów miodu, z obowiązkiem, aby od miodu tego wosk nie gdzie indziej był obracany, jak tylko na utrzymanie światła w kościele.

4-to. Z dóbr alias włości Pustynka i Syryja nazwanych tyleż każdego zboża, jako i z Pohosta, miary brasławskiej.

5-to. Rządcy tegoż kościoła pozwala w jeziorze łowić ryby wędą i kryhą.

6-to. Dwóch ludzi czynszowych, Aleksandra Tykczynicza i Łukasza Rehutowicza, z bracią, synami i wnukami oraz z sukcesorami ich, ze wszystkimi posługami, podatkami i czynszami i ze wszystkim do nich prawem plebanowi ikazieńskiemu ustępuje, obowiązując plebana, aby w każdym tygodniu dwie Mszy za żywych, a dwie za umarłych z wikarym swoim odprawował.

7-mo. Ius patronatus dla siebie i sukcesorów swoich zachowuje i waruje.

1593

Fundusz pośledniejszy Lwa Sapiehi kanclerza WKL, słonimskiego, jaswońskiego i retowskiego starosty, którego autentyk znajduje się in archivo dioecetano, a kopija słowo w słowo wypisana ma treść następującą.

1-mo. Wyraża ten fundator, że dobra Ikaźń od stryjów swoich kupił i prawo wieczyste od księcia Aleksandra Prońskiego kasztelana trockiego nabył i znalazł na ten czas nie tylko kościół zburzony, ale i nadanie przez przodki swoje założone, rozebrane i znisz-[l. 195v]

- 1593 | czone. Przeto ufundował dwa kościoły, jeden w mieście Ikaźni pod tytułem Bożego Ciała, drugi w Pohoście pod tytułem Ś. Trójcy, z warunkiem, aby te obadwa kościoły były na zawsze pod władzą i sprawą jednego plebana ikazieńskiego.
- 2-do. Na kościół sam w Ikaźni wyznaczył to budowanie, gdzie przedtym cerkiew ruska Ś. Ducha była, z której zbór kalwiński był uczyniony, w rynku miasteczka Ikaźni, z cmentarzem i z całą przyległością, jako parkanem ogrodzono było.
- 3-tio. Na mieszkanie plebana i innych księży, także na szkołę i szpital i poddanych grunt wszystek podle tegoż kościoła między drogą drujską, bokiem do błota, przy tejże drodze leżący, a bokiem do drogi, która idzie do morgów miejskich z miasteczka.
- 4-to. Podle tegoż kościoła ułeczka z rynku do wrót miejskich, ze wszystkimi poddanymi, mieszczanami i ich powinnościami, domami, ogrodami, służbą, c[z]ynszami i kapszczyzną piwną, i ze wszystkimi pożytkami funduszem plebanowi wyznaczona i oddana.
- Ditto | 5-to. Na pasznię plebanowi grunt ten nadaje, który przy mieście Ikaźni Bułycz bojarzyn trzymał, z sianożęciami i zaroślami etc. włók pięć i morgów 7.
- 6-to. Wioskę Cielowicze włók pięć, wioskę Reutowicze włók cztery, ze wszystkimi poddanymi, grunty i przyległościami nadał.
- 7-mo. Na łowienie ryb jezioro Izminko, między gruntami szlacheckimi, całkowicie ustąpił i zapisał.
- 8-vo. Na kościół pohoski plac ten wszystek, który na ten czas był ogrodzony.
- 9-no. Na plebaniją dwór swój pohoski ze wszystkim zabudowaniem, jak w sobie z dawna był, wiecznie ustąpił.
- 10-mo. Na pasznię grunt wszystek, który do tego dworu należał.
- 11-mo. Sioło Danisowicze włók dziesięć plebanowi oddał.
- 12-do. W miasteczku mieszczan trzech podle sadu plebańskiego mieszkających, z domami i ogrodami plebanowi oddał. Na którym to funduszu najpierwej osadził ks. Stanisława Aleksiewicza, w moc i dzierżenie oddawszy jako aktualnemu plebanowi.
- 13-tio. Obowiązek bronienia w granicach na siebie i potomki włożył.
- 14-to. In casu krzywdy od siebie lub potomków moc pozywania i konwinkowania prawnie dał.
- 15-to. Na plebana włożył obowiązek, aby w kościołach pomienionych przy ofiarach pamiętali na zmarłych przodków i na fundatorów.
- [l. 196]

- Ditto | 16-to. Od prawa kolacyi siebie i potomki oddała, a prawo podawania plebanów kapitule wileńskiej i jezuitom świętojańskim wileńskim daje.
17-mo. A in casu gdyby potomkowie wiary odstąpili i kościół na bożyszcze jakie odmienili, oddaje w moc kolatorom, którzy póty trzymać powinni pomienione nadanie plebanii ikazieńskiej, póki by znowu nie był kościołem katolickim.
- 1596 | Kopia z autentyku in archivo dioecetano najdującego się słowo w słowo wypisana. Ten autentyk ma trześć taką.
1-mo. Tenże fundator Lew Sapieha kanclerz WKL powiększył fundusz kościołów od siebie ufundowanych, ikazieńskiego i pohoskiego, z przyczyny niewystarczających dochodów plebanowi na wyżywienie wikaryjuszów, mistrzów do uczenia dzieci i kantorów kościelnych.
2-do. Tym powtórny funduszem nadał wieś Milowicze włók dziewięć we włości ikazieńskiej.
3-tio. Nadał wieś Isakielewicze, dawnej pomiary włók dwanaście, we włości pohoskiej.
4-to. W Ikaźni wiecznym prawem przydał myto, targowe, także przychód z karczm gorzałczanych w całym miasteczku i to wszystko oddał w posesyją plebanowi ikazieńskiemu, na ten czas ks. Stanisławowi Fodecyjuszowi, i następcom jego, pod warunkiem, aby dwór żadnej przeszkody nie czynił i żeby z mieszczan żaden gorzałki szynkować nie miał mocy.
5-to. Potwierdza fundusz pierwszy względem prawa kolacyi.
6-to. Na koniec obowiązuje tenże fundator plebana, aby wikaryjuszów chował i dla ćwiczenia dzieci mistrza i kantora.
- 1694 | Kontrakt ks. Siderowicza plebana ikazieńskiego z dworem ikazieńskim na szynk gorzałczany, myto i targowe.
- 1706 | Kopia testamentu jm. pana Kaczanowskiego.
- 1705 | Kopia funduszu przez w. jm. pana Kaczanowskiego na Różaniec, autentyk in archivo.
- 1717 | Proces ks. Dmuchowskiego przeciw ks. ks. dominikanom drujskim o subreptycją autentycznego funduszu w. jp. Piotra Koczanowskiego podczaszego brasławskiego, którym obowiązał ks. ks. dominikanów, aby perpetuis temporibus jeden z nich [l. 196v] służył kościołowi ikazieńskiemu z procentu od jednego tysiąca zł.

- 1724 | Konwencyja ks. Dmuchowskiego plebana ikazieńskiego z w. jm. panem Szczytem.
- 1736 | Dekret konsystorza wileńskiego w sprawie ks. Dmuchowskiego plebana ikazieńskiego z jw. jm. panem Szczytem dzierżawcą ikazieńskim, przysądżający plebanowi na fundamencie funduszu szynk gorzałczany, targowe i płacenie podatku czopowego do kancelaryi powiatowej, oraz anihilujący konwencyją ks. Dmuchowskiego z p. Szczytem.
- 1736 | List asekuracyjny w. jm. pana Szczyta in racione szynku w miasteczku Ikaźni.
- 1736 | Kopia widymusu¹ testamentu kniazia Massalskiego in racione szpitala i pięćdziesiąt talarów, na sklepek służącego.
- 1749 | Oblig i list na przyznanie Karola Szuszczewicza łantwójta drujskiego na tysiąc zł; nic nie waży, bo to imię wygasło.
- 1766 | Dekret nuncyjatorski in causa dismembrationis Pohosta od Ikaźni, odsyłający sprawę ks. Pieślaka z jw. jm. panem Burzyńskim kasztelanem smoleńskim do jo. księcia jm. Pasterza dla poprawienia decyzji officii.
- 1769 | Inwentarz podawczy przez ks. Mirskiego z obligacyi jks. Rozeny dziekana brasławskiego sporządzony przy podaniu plebanii terażniejszemu plebanowi.

Biblioteki przy plebanii ikazieńskiej nie ma, prócz ksiąg terażniejszego jks. plebana.

Ks. Andrzej Lenartowicz dziekan brasławski, pleban taurogiński i tauropilski, wizytator generalny, mp.
[l. 201]²

¹ *Rankr.* widemus.

² l. 197-197v, 198-198v, 199-199v, 200-200v – tużsi.